

Ljubljana, 30. april 2021

Vlada RS

Gregorčičeva 20
1000 Ljubljana

Ministrstvo za kulturo RS

Maistrova 10
1000 Ljubljana

Evropska Komisija

Projektna skupina za okrevanje in odpornost

Rue de la Loi/Wetstraat 200
1049 Brussels

Generalni direktorat za izobraževanje, mladino, šport in kulturo

Rue de la Loi/Wetstraat 200
1049 Brussels

Generalni direktorat za gospodarske in finančne zadeve

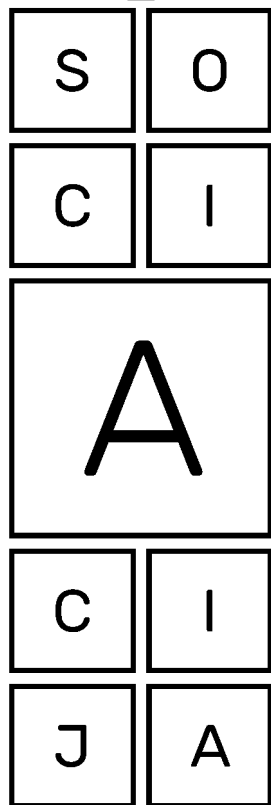
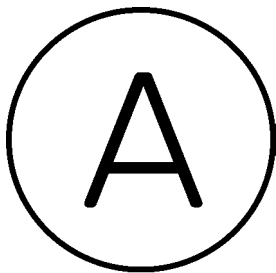
Rue de la Loi/Wetstraat 170
1049 Brussels
Belgija

Odziv društva Asociacija na predlog Načrta za okrevanje in odpornost Republike Slovenije

Spoštovani,

v društvu Asociacija se kot zagovorniška mreža nevladnih organizacij in posameznikov na področju kulture in umetnosti odzivamo na predlog Načrta za okrevanje in odpornost (NOO). Najprej moramo opozoriti na dejstvo, da Vlada RS ni upoštevala ključne usmeritve Evropske komisije, ki pravi, da je pomembno, "da države članice vzpostavijo trdne mehanizme za koordinacijo, in sicer tako v fazi načrtovanja kot tudi izvajanja, ter zagotovijo široko zastavljen dialog z zainteresiranimi stranmi ter regionalnimi, gospodarskimi in socialnimi partnerji". K vključevanju civilne družbe v pripravo NOO smo med drugimi pozivali tudi v društvu Asociacija, a naši pozivi niso bili upoštevani.

Vlado in Ministrstvo za kulturo smo od začetka epidemije večkrat opozorili, da je Evropska komisija med drugim v svojih sporočilih in priporočilih državam članicam izpostavila in prepoznala kulturo kot enega najbolj prizadetih sektorjev. Posebnih nacionalnih ukrepov na področju kulture žal v tem času nismo bili deležni, parcialni pogled na razvoj kulture pa se nadaljuje tudi v NOO. V predlogu NOO je kultura vključena zelo omejeno,

praktično le na segment kulturne dediščine v povezavi s turizmom, delno pa tudi skozi digitalizacijo. Tudi v tem segmentu pa kulturna dediščina ni prepoznana kot celotna zapuščina kulturne in umetniške produkcije, ustvarjanja in delovanja vseh akterjev, ampak je omejena zgolj na del produkcije v domeni javnega sektorja. Nevladni sektor in neodvisna produkcija sta iz vladnega predloga NOO v veliki meri izpuščena. Zato je najprej nujno, da področje kulture in umetnosti razširimo tudi na živo, sodobno kulturno produkcijo, ob čemer so nevladne organizacije v slovenskem prostoru izredno pomemben gradnik področja kulture in umetnosti 21. stoletja. Izrednega pomena pa so NVO tudi na področju povezovanja z mednarodnim kulturnim prostorom, kjer so pogosto prinašalci najbolj svežih in inovativnih pristopov.

Nadalje menimo, da bi bilo kulturo nujno vključiti tudi v področje vzgoje in izobraževanja ter v področje razvoja in inovacij, saj je kulturni sektor pomemben pri spodbujanju ustvarjalnosti, inovativnosti in drugačnih pristopov pri reševanju aktualnih družbenih izzivov. Ob tem menimo, da so za kreiranje razgledanega in v sodobno družbo funkcionalno vključenega državljana pomembni tudi vsi spoznavni in kritični elementi kulture. Posebej izpostavljamo še izreden pomen strateške usmeritve v rehabilitacijo medijske krajne, tudi v razvoj skupnostnih medijev.

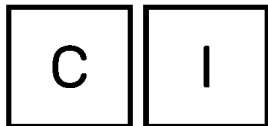
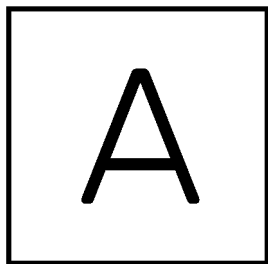
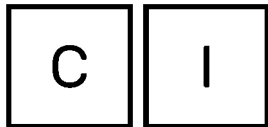
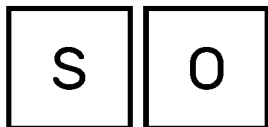
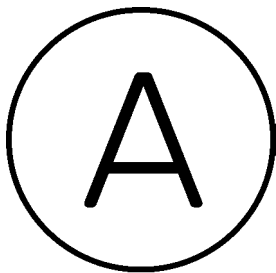
V nadaljevanju podajamo konkretnejše predloge društva Asociacija za spremembe slovenskega osnutka NOO.

PREDLOGI

V poglavju TRAJNOSTNI IN ZELENI PREHOD predloga NOO je med ciljnim področji tudi energetska učinkovitost, v sklopu katere je predvidena predvsem prenova stavb po tem načelu. Predlagamo, da se v dokument vključi vse prostorske kapacitete v uporabi, najemu ali v lasti nevladnega sektorja.

Raziskava društva Asociacija z naslovom Analiza prostorov poklicnih nevladnih organizacij v kulturi, izvedena tik pred epidemijo v začetku leta 2020, je že takrat pokazala na velik manko prostorskih kapacitet za izvajanje vsebin nevladnih organizacij v javnem interesu. Poleg tega pa so obstoječi prostori, s katerimi akterji na področju kulture in umetnosti upravljajo, v velikem delu dotrajani, pomanjkljivi in drugače problematični, saj tako v mehanizmih na nacionalni kot na mnogih lokalnih ravneh niso predvidena sredstva za obnove ali vzdrževalne investicije. Po letu dni težkih epidemioloških razmer, ko so tovrstni izdatki še bolj potisnjeni v zadnji plan, so se po poročilih naših članov razmere še poslabšale. Ker pa te infrastrukture ni malo, menimo, da bi tovrsten ukrep pomembno prispeval tudi k splošnim nacionalnim ciljem prehoda na trajnostno in zeleno energetska učinkovitost stavb slovenke krajne.

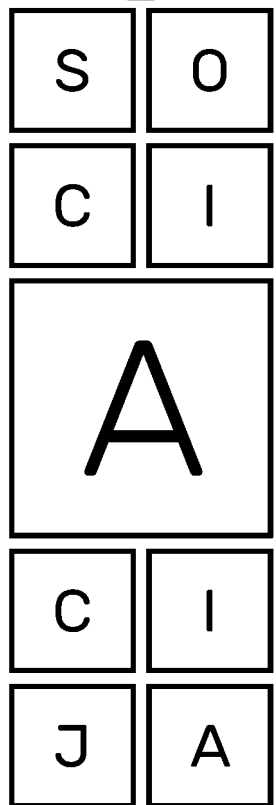
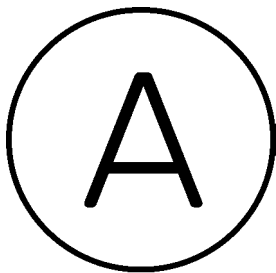
V poglavju DIGITALNA SLOVENIJA je na področju kulture obravnavana zgolj digitalna transformacija javne uprave (zabeležene so težave

nesistematičnosti in nepovezanosti upravljanja dediščine, digitalno nepoenotena javna arhivska mreža itd.), snovalci slovenskega NOO pa so povsem spregledali akterje neodvisnega sektorja, ki so prav tako pomembni soustvarjalci in hranilci tako kulturne dediščine in arhivov kot tudi žive sodobne produkcije. Celostno je v načrtu poudarek na snovni kulturni dediščini (predvsem kulturni spomeniki), hkrati pa je z vidika digitalne družbe in dostopnosti kulture za prebivalstvo Slovenije in tudi za tuje obiskovalce pomembna nesnovna kulturna dediščina, pri tem pa so pomembni kreatorji, skrbniki in hranitelji slednje tudi NVO s področja kulture in umetnosti. Za nevladni sektor systemske finančne podpore praktično ni, četudi ta predstavlja pomemben del mozaika nacionalne kulturne dediščine. Gre za pomembne prispevke kulturno-umetniške zupuščine, ki jih bi bilo nekorektno spregledati ali izključiti iz digitalnih zbirk e-arhivov, e-dediščine in e-vsebin. Tovrstne baze, ki ne bi vključevale sistematično zbranih gradiv produkcije neodvisne scene, bi bile izredno pomanjkljive, s čimer zbirka kot celota izgublja na kvaliteti, reprezentativnosti področja in v svojem bistvu onemogoča demokratično načelo participacije in vključenosti pri zapisovanju in hranjenju zgodovine. Družba bi bila z izločitvijo celotnega polja neodvisne produkcije pri nas močno oškodovana. Nujno je torej, da se na tem mestu vključi tudi nevladni sektor.

NVO v kulturi in umetnosti so pomembne akterke na področju digitalnih kulturnih vsebin, gradiv in prezentacije kulturne produkcije. Ob tem ne gre spregledati vse večjo potrebo po krepitvi multimedijskih prezentacijskih načinov, arhivskih spletnih strani in kadrovskih kapacitet producentov na področju kulture, tudi iz NVO sektorja. Krepitev navedenih potreb (tudi v NVO) bi sploh omogočala načrtan celosten zajem vsebin in gradiv s področja kulture ter s tem smiselni in nediskriminatorni digitalni prehod na področju kulture. Za nevladni sektor so razpisi za sofinanciranje opredmetenih osnovnih sredstev IKT zelo redki, sredstva za produkcijo pa naraščajo mnogo počasneje kot v primeru javnih zavodov, pri čemer je kakovost in obseg marsikatere kulturne produkcije NVO izjemno visoka. Glede na načrtovano poenotenje digitalnih vsebin se nam zdi podpora spletni prezenci kulturnih producentov nevladnega sektorja še toliko bolj pomembna.

V tem smislu je podpora za sistematično in celostno digitalizacijo sektorja potrebno zastaviti tako, da bi zagotavljala posodobitve spletne prezenze za različne NVO, tudi tiste na področju kulture in skupnostnih medijev oziroma specializiranih medijev na področju umetnosti in kulture, tj. za posodobitev "klasične spletne prezenze", vključno s prilagoditvami slednje za pametne naprave. Pri tem je potrebno načrtno poskrbeti, da se v oblikovanje rešitev na področju e-vsebin in storitev, tudi izvedenih in nadgrajenih v formatu spletnih aplikacij na vse-nacionalnem nivoju, vključi vse izvajalce že obstoječih e-storitev na področju umetnosti (projekti SIGIC, Sigledal, DIVA, Kulturnik, Culture.si idr.), ki spremljajo, prezentirajo in arhivirajo tudi sodobno kulturno produkcijo in arhivska gradiva kulturne produkcije javnih zavodov. V času epidemije COVID-19 je še toliko bolj izpostavljen pomen multimedijske prezentacije in arhiviranja kulturnih vsebin sodobne kulture in zato je čimprejšnja podpora pri investiciji v

opremo in krepitev kadrovskih kapacitet v sektorju nujna.

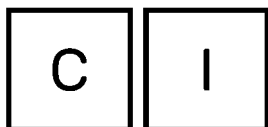
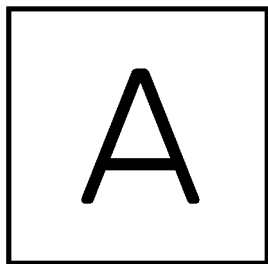
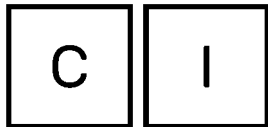
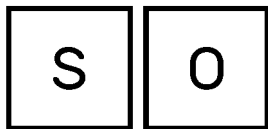
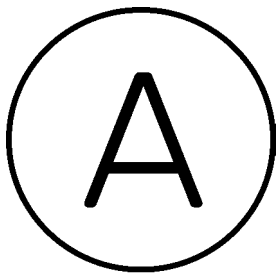
Zaradi decentralizirane narave nalaganja vsebin na splet je za njihovo dostopnost prek enotnih in preglednih točk potrebno poskrbeti za implementacijo protokolov za interoperabilnost, kjer je potrebno oblikovati enotno strategijo in zagotoviti ustrezno financiranje za ta namen. S prehodom v digitalizacijo sektorja je potrebno zagotoviti tudi dodatna izobraževanja in usposabljanja za uporabo različnih licenc za različne kulturne podatke, podatkovne zbirke in multimedijske vsebine ter izvesti promocijo t. i. prostih licenc in predajanje digitalnih kulturnih vsebin v javno domeno. Ob tem pa je potrebno vzpostaviti tudi infrastrukturo za gostovanje, prilagoditev in servisiranje obstoječe odprtokodne infrastrukture za digitalne storitve, tj. razvoj različnih lokalno-specifičnih izvedb za slovenski prostor; zagotavljanje prostora za gostovanje na strežnikih; izobraževanje kadra v kulturni produkciji za uporabo tovrstnih rešitev in trajno zagotavljanje servisa za to infrastrukturo ter njenih nadgradenj.

Poglavje NA ZNANJU TEMELJEČA DRUŽBA predvideva reforme in investicije za razvoj bolj vključujočih in odpornih vzgojno-izobraževalnih institucij, vključno s področjem izobraževanja odraslih. V tem pogledu pa vsekakor na to področje sodita tako kulturno-umetnostna vzgoja kot tudi neformalno izobraževanje in usposabljanje mladih kot bodočih ustvarjalcev in akterjev razvoja prihodnosti. Z vidika vseživljenjskega učenja prebivalstva pa je področje pomembno tudi pri ljubiteljskem ukvarjanju s kulturno dejavnostjo, katerih izvajalci so ravno NVO s področja kulture, umetnosti, medijev in kreativnih industrij. Te s spodbujanjem inovativnosti in kreativnosti pomagajo razvijati rešitve, ki so drugačne in manj obremenjene z obstoječimi vzorci. Z vključevanjem postopkov art-thinking in design-thinking vnašajo v procese inovacijsko kulturo, ki omogoča misliti rešitve onkraj znanega. Na tak način se odkrivajo in ubirajo nove poti, ki odpirajo nova vrata.

Kulturno-umetnostna vzgoja kot področje, ki po svoji vsebini in poslanstvu preči kulturni in vzgojno-izobraževalni resor, je tudi v evropskih in drugih mednarodnih dokumentih prepoznana kot pomembno področje vseživljenjskega učenja, razvoja družbe in inovacij. Zato je treba vsem, zlasti pa otrokom in mladim, zagotoviti kakovostno in načrtno kulturno-umetnostno vzgojo, ki omogoča spoznavanje različnih področij umetnosti, razvijanje kritičnega odnosa do njih in prek teh spodbujati kreativnost in razvojni razmislek.

Učinkovita družbena transformacija bo po izkušnjah razvitih držav mogoča le z medsektorskim sodelovanjem. Zato je potrebno zagotoviti, da področja neodvisne kulture, umetnosti in kreativnih industrij horizontalno vstopajo v programe, projekte in konzorcijske povezave resorjev gospodarstva (turizem, hrana, vesolje, digitalizacija, AI, medicina ...), znanosti, izobraževanja, infrastrukture itd.

Kot je navedeno v NOO, so znanja in spretnosti prebivalstva (usposabljanje, prekvalifikacije ..) ter znanost, ki podpira razvoj, ključno

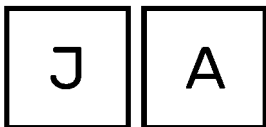
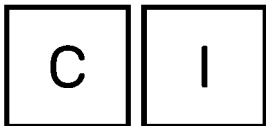
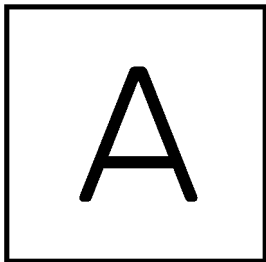
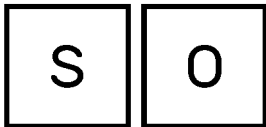
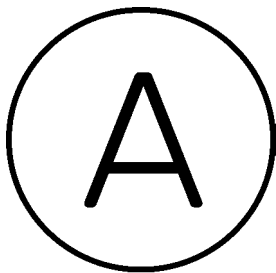
gonilo razvoja, zaposljivosti, gospodarskega okrevanja, pri čemer ne gre zanemariti izredne vloge NVO pri generiranju široke palete ponudbe za pridobivanje praktičnih izkušenj in znanja, prostorov za neformalno praktično izobraževanje in usposabljanje ter pridobivanje veščin po principu učenja ob delu, odprtih platform za kreativno in inovativno ustvarjanje in delovanje. Zato je ključno, da je sektor ustrezno pripoznan in podprt pri vzpostavljanju »na znanju temelječe družbe« .

V poglavju TURIZEM IN KULTURA je kultura kot področje obravnavana bodisi skozi prizmo eksplicitne koristi za turistični sektor bodisi skozi kulturno dediščino, oboje pa za sektor kulture ni zastavljeno dovolj ambiciozno. Vsebinski sklop povsem zanemari pomen sodobne, žive kulturne produkcije, tudi raznolike in obsežne produkcije NVO. Tukaj je treba izpostaviti festivale, ki so z vidika turistične ponudbe pomemben segment. Tudi siceršnja živa kulturna ponudba v številnih državah pomeni pomemben delež v interesu obiskovalcev, a žal v Sloveniji ta potencial še vedno ni prepoznan. NOO tukaj predstavlja priložnost doseganja preboja ravno v smeri razumevanja ponudbe žive kulture (tudi ustvarjalnosti nevladnega sektorja) kot pomembne priložnosti pri krepitvi gospodarstva skozi diverzifikacijo ponudbe za tuje goste.

V NOO je predvidena sanacija stavbne kulturne dediščine na celotnem teritoriju Republike Slovenije s ciljem oživljanja starih mestnih jeder in kulturnih središč v turistične namene, z multiplikativnim učinkom na gospodarstvo, tako na lokalni kot državni ravni. Pri tem ne gre spregledati izrednega pomena NVO, še posebej v manjših lokalnih okoljih, ki že danes ključno prispevajo k omenjenim ciljem. V tem smislu bi bila z vidika krepitve in podpore produkcijskih kapacitet NVO s področja kulture in umetnosti smiselno omogočiti dostopnejšo rabo prostorskih in tehničnih kapacitet v lasti javnih zavodov. To je še zlasti pomembno v manjših lokalnih okoljih, kjer je potrebno zagotoviti večjo brezplačno rabo javne kulturne infrastrukture v skladu z zakonodajo, saj se določila ZUJIK glede rabe prostorov javnih NVO žal še vedno velikokrat krši. V preteklih letih uspešnega razvoja kulturne produkcije NVO in podpore lokalnih skupnosti, kjer je bilo to omogočeno in spodbujeno, so se na tej podlagi oblikovali centri kulturne produkcije in vzpostavila številna središča v lokalnih, zlasti urbanih okoljih, ki zagotavljajo produkcijske in prireditvene prostore sicer v lastništvu lokalnih skupnosti, a v redni uporabi NVO producentov.

Z vizijo razvoja je pripoznanje pomena neodvisne sodobne kulturne in umetniške produkcije ključno tako z vidika turistične ponudbe kot z vidika višanja kvalitete življenjskega okolja prebivalcev. V tem smislu je pomembno vzpostavljanje specializiranih centrov, ki bi bili sodobni tako z vidika načinov produkcije, upravljanja kot tudi vsebine. Primer področja, ki je v tem smislu specifičen za NVO, saj na teh področjih javni zavodi kot producenti skoraj ne delujejo, je denimo področje intermedijskih umetnosti.

Z vidika snovne turistične ponudbe na področju kulture kot tudi kulturalizacije bivanjskega okolja za prebivalstvo pa je lahko izjemnega pomena tudi umeščanje sodobnih instalacijskih umetniških objektov v prostor. Tovrstni objekti so lahko umeščeni v prostor trajno kot spomeniški

objekti in s tem kreirajo bivanjski in izkustveni prostor. S tovrstnimi umestitvami sodobne umetnosti v prostor bi bila Slovenija prepoznana tudi kot država sodobne umetnosti, ki na tem področju ne zaostaja, ampak sledi in sooblikuje sodobne trende, tako na področju kulturno-umetniške produkcije in prezentacije kot v kontekstu turistične ponudbe.

Fokus N00 na turistične organizacije je s tem nezadosten tudi v kontekstu same turistične panoge, saj so ključni akterji tako žive kulture kot tudi kulturne dediščine njihovi producenti, torej organizacije s področja kulture in umetnosti. Krepitev kulturno-turističnega potenciala kot tudi kreiranja navdihujočega življenjskega okolja za prebivalstvo Slovenije bo doseženo lahko le tako, da se ustrezno podpre tudi sektor kulture in umetnosti in prepozna njegov izreden pomen.

Za zaključek ponovimo, v društvu Asociacija smo menja, da je bil postopek priprave N00 neustrezen. Umanjkala je predvsem transparentnost in vključenost ter možnost participacije zainteresirane javnosti v procesu priprave in oblikovanja dokumenta, ki bi posledično lahko resnično naslovil potrebe prebivalcev in v skladu s tem izoblikoval ustrezne strateške usmeritve za okrevanje in razvoj. V dokumentu smo orisali nekaj ključnih mankov, vezanih predvsem na trenutni predlog N00 s strani Slovenije, seveda pa je razvojni potencial, ki bi v N00 lahko bil vključen, veliko večji. Zato upamo, da bo vseeno stekla dodatna diskusija o predlogih tako na javnih posvetih kot tudi v drugih formah in da bomo lahko na koncu vseeno dobili načrt za okrevanje in razvoj, ki bo vreden svojega imena in namena.

Lep pozdrav,

Društvo Asociacija

DRUŠTVO ASOCIACIJA
–društvo nevladnih organizacij in
posameznikov na področju kulture

PISARNA
Dalmatinova 4, 1000 Ljubljana

SEDEŽ
Metelkova 6, 1000 Ljubljana

+386 (0)1 4341 244
+386 (0)51 773 611

info@asociacija.si
www.asociacija.si

DAVČNA ŠTEVILKA
38450666 (nismo dav. zav.)

MATIČNA ŠTEVILKA
1768875

TRR
SI56 61000 0014575 664
(pri DH d.d.)